

ZENEAKADÉMIA

ALAPÍTVÁ 1875

Állami támogatással újult meg a Zeneakadémia legendás orgonája

2018. október 19.

Százöt éves történetet járt be a Zeneakadémia Voit & Söhne orgonája. A huszadik században hanyattatott sorsa jutott hangszer 2018 őszétől lesz ismét régi formájában látható és hallható.

A Zeneakadémia Nagytermének orgonája a karlsruhei Voit & Söhne cég műhelyében készült 1907-ben a cég 975-ös opuszaként, 4 manuállal és 74 regiszterrel. Ez a hangszer együtt épült a Zeneakadémia Liszt Ferenc téri épületével, gazdagon díszített homlokzatát a Nagyterem elválaszthatatlan részeként ismerjük. Ez volt Magyarország első koncertorgonája és egyben az építők legnagyobb hangszere is, amelynek köszönhetően komoly nemzetközi elismertségnek örvendett.

Voit korának kiemelkedő orgonaépítője volt, aki hangversenytermi koncertorgonák készítésére specializálta magát. Ezek a hangszerek a szimfonikus zenekar hangzásideálját követték, ahol a hangszínek rendkívül gazdag skálája szólaltatható meg a pianissimótól a fortissimóig. Az elektromos traktúrával épített színpadi játszóasztal a világon először Budapesten tette lehetővé, hogy az orgonista a közönség és a színpadon játszó zenészek közvetlen közelében helyezkedjen el. Ily módon a hangszer szimbolikus üzenetet közvetít, miszerint az orgona több száz éves templomi szolgálat után a többi hangszerrel egyenrangúvá vált, és a pódiumon is otthonra talált.

Ha a hangszer történetét áttekintjük, négy világosan elkülönülő korszakot nevezhetünk meg: virágkor, hanyatlás, száműzetés, újjászületés. 1907 és 1925 között élte a hangszer a virágkorát, amikor olyan neves orgonisták koncerteztek rajta, mint Alexandre Guilmant - a Párizsi Conservatoire akkori igazgatója -, Enrico Bossi, korának egyik legnagyobb orgonavirtuóza, vagy Antalffy-Zsiross Dezső, a Zeneakadémia orgonaprofesszora. Antalffy még egy második játszóasztalt is építtetett a karzatra, hogy növendékeivel együtt adhassanak elő nagyzenekari átiratokat.

A hanyatlás korszaka 1925 és 1967 közé esik, amikor a sorozatos átépítések következtében a hangszer egyre inkább elveszítette valódi karakterét. Az eredeti koncepciótól idegen átépítések és a hangszer karbantartásának elhanyagolása következtében működése egyre megbízhatatlanabbá vált, olyannyira, hogy 1967-ben a Zeneakadémia vezetősége egy teljesen új hangszer beszerzése mellett döntött. Ekkor nemult el az eredeti homlokzat - azóta ezek a sípok csak díszítő (és hangfogó) funkciót láttak el - és a Voit-orgonából még megmaradt sípok és alkatrészek száműzetésbe kényszerültek. Ezzel beléptünk a hangszer történetének legsötétebb korszakába. 1967-ben a lebontott hangszer először Debrecenbe, majd az állami orgonagyár (FKMV) udvarára került, ahol mostoha körülmények között tárolták.

Végül két vidéki orgonába építették be a megmaradt részeket: a soproni Liszt Ferenc terembe és a győri Városháza dísztermébe.

A Csipkerózsika-álomból ébredés első jelei 2009-ben mutatkoztak, amikor a Liszt Ferenc téri épület felújítása miatt le kellett bontani az 1967-es orgonát. A Zeneakadémia akkori rektora, Dr. Batta András kérte fel az orgona tanszak tanárait, hogy dolgozzák ki a Zeneakadémia és az egész magyar zenei élet számára optimális koncepciót. Dr. Ruppert István és Pálúr János mellett ekkor kapcsolódott be a munkafolyamatba Dr. Szabó Balázs, akit mint az ország legmagasabban kvalifikált orgonaszakértőjét kért fel az Zeneakadémia a részvételre az előkészítésben.

A koncepció kialakítását külföldi és hazai tanulmányutak, több száz órát kitevő levéltári és helyszíni kutatómunka, valamint a nagytermi homlokzat és a mögé épített 1967-es orgona állapotfelmérő dokumentációjának elkészítése előzte meg. Végül a művészi, építészeti, műemlékvédelmi, gazdasági és orgonatörténeti szempontok együttes mérlegelése eredményeként született meg a koncepció az 1907-es Voit-orgona rekonstrukciójára, amelyet a Zeneakadémia Szenátusa 2010. május 18-án fogadott el, és határozatot hozott a projekt megvalósításáról.

Ezzel elindult a hangszer újjászületésének korszaka. Az intézmény rektora orgonabizottságot hozott létre, amelyben az orgona tanárokon kívül a gazdasági, jogi és műszaki területek szakemberei is helyet kaptak. A bizottság feladata volt a projekt szakmai előkészítése, a megvalósíthatósági és finanszírozási lehetőségek feltérképezése.

A nagy áttörés 2014 novemberében történt, amikor Magyarország Kormánya határozatot hozott és 800 millió forintot adott a projekt támogatására (1502/2012 (XI.16) sz. Kormányhatározat). A nemzetközi közbeszerzési eljárás eredményeként a kiváló referenciákkal rendelkező német Johannes Klais Orgelbau és magyarországi partnere, az AeriOrgona Kft. végezte a rekonstrukciót az Egyetem orgona tanszakának tanáraiból, műszaki szakembereiből álló szakértői bizottság felügyelete mellett. Az ünnepi avató 2018. október 22-én, Liszt Ferenc születésnapján lesz.

A legfontosabb cél volt, hogy az örökségvédelmi szempontok figyelembe vételével megjelenésében és hangzásában is az eredeti hangszer szülessen újjá. A felkutatott alkatrészek és az analóg hangszerek szerencsére elegendő információt biztosítottak az eredeti hangszer megépítéséhez. A játszóasztal, a szélellátás, a traktúra és a sípanyag kialakítása lényegében megegyezik az eredetivel. Ugyanakkor megjelennek a modern orgonaépítészeti vívmányai is, mint például a setzer kombináció, egy olyan számítógépes rendszer, mely az orgona hangszín-kombinációinak kezelését könnyíti meg.

Természetesen felvetődik a kérdés, hogy a mi orgonánk miben különbözik a Müpáétól. A különbség talán úgy fogható meg a legjobban, ha a két hangszert

párhuzamba állítjuk a két épülettel. Ahogy belépünk ezekbe az épületekbe, rögtön érzékeljük a kort, amelyben épültek. Ugyanígy a Voit-orgona hangja is rögtön elénk hozza a századforduló hangszereinek patináját, egy kiforrott stílus vívmányait. A terem méretéből és akusztikájából fakadóan a hangzás sokkal koncentráltabb és energikusabb, sőt nemesebb is. Ha technikai nyelven akarjuk megfogni a különbséget, akkor azt mondhatjuk, hogy a Voit-orgona 4 manuális, 74 regiszteres nagyjából 5000 síppal. A Müpa orgonája 5 manuális, 92 regiszteres közel 7000 síppal. A Voit-orgona játszóasztala elektropneumatikus traktúrával épült. A Müpában a fenti asztal traktúrája mechanikus, a színpadi asztalé pedig elektromos rendszerű. Mindkét orgona két redőnyművel rendelkezik.

Vajon a hangszer mennyiben fogja megváltoztatni a tanszak mindennapi életét, és egyáltalán, az oktatást? A szempontok bemutatásakor meg kell említeni, hogy a világ vezető zeneoktatási intézményei arra töreksenek, hogy stílushangszerek álljanak az orgonaoktatás szolgálatában. Olyan történelmi és kópiaorgonákról van szó, amelyek Magyarországon vagy megsemmisültek, vagy meg sem épültek. E hangszerek olyan alapvető információkat közvetítenek az egyes korszakok és stílusok előadói gyakorlatáról, amelyek tapasztalati úton történő megismerése semmilyen más eszközzel nem pótolható.

A Voit-orgona rekonstrukciója a legfontosabb lépés volt annak érdekében, hogy a Zeneakadémia orgonaparkja megfeleljen a modernkori orgonaoktatás követelményeinek. Ez a hangszer lehetővé teszi a romantika német-magyar vonulatának beható tanulmányozását és gyakorlati elsajátítását. Ugyanakkor a hangszer méretéből, felszereltségéből és helyzetéből adódóan lehetőséget ad a teljes orgonairodalom koncertszerű megszólaltatására, beleértve az orgonát alkalmazó zenekari, kórus- és kamara műveket. Ennek köszönhetően a zeneakadémista hallgatók a legmagasabb szinten sajátíthatják el az orgonaművészet mesterségbeli fogásait: romantikus hangszerkezelés, a regisztráció művészete, más hangszerekhez történő alkalmazkodás, pódiumon szerzett gyakorlat. A hangszer igazi művészi inspirációt fog számukra jelenteni a gyakorlások, az órák és a koncertek alatt. Már is megnőtt a nemzetközi érdeklődés is a tanszak iránt, hiszen hasonló kaliberű történelmi orgonával a világon mindössze két oktatási intézmény büszkélkedhet: a moszkvai Csajkovszkij Konzervatórium és az amerikai Yale Egyetem.

További információ:
Kommunikációs és Médiatartalmi Igazgatóság
Tel.: (1) 462 4600/172, e-mail: sajto@zeneakademia.hu